

Naturalment

Entrevista

VALENTÍN PÉREZ-MELLADO.

El Sr. Pérez-Mellado, actual professor de la Facultat de Biologia de la Universitat de Salamanca porta a la seva esquena una llarga carrera en els àmbits biològics, concretament a l'àrea de zoologia.

Va iniciar els seus estudis a la universitat Complutense de Madrid, llicenciant-se en biologia (1976) i es va doctorar a la universitat de Salamanca en aquesta mateixa branca de les ciències naturals el 1981.

Posteriorment va començar els seus treballs d'investigació centrant-se en la Ornitologia i Mastozoologia amb treballs sobre la biologia i el comportament de distints tipus d'aus. També ha portat a terme estudis sobre l'ecologia i la conducta d'amfibis i rèptils a diferents llocs del planeta (Sistema Central, Bolívia, Grècia, etc.). A més a més ha estudiat de forma ininterrompuda ecosistemes insulars i en concret les sargantanes balears.

Ha treballat com a professor visitant de diverses universitats com ara a les Universitats de Santa Cruz de la Sierra a Bolívia i a la Universitat di Firenze a Itàlia i durant dos cursos acadèmics a la Facultat de Ciències de la Universitat d'Alacant.

1. Què va impulsar el seu interès per l'estudi de les sargantanes Balears?

Doncs el 1978 vaig tenir l'oportunitat, quan començava la meua tesi doctoral, sobre ecologia i comportament de sargantanes, de fer un primer viatge a les Balears amb el meu director de tesi, Alfredo Salvador (avui investigador del CSIC al Museu Nacional de Ciències Naturals de Madrid) que llavors estava fent un estudi de les sargantanes eivissenques, *Podarcis pityusensis* amb una beca de la Fundació March. El viatge va ser inoblidable, entre moltes altres coses, perquè ens vam quedar atrapats tres dies en un illot (Murada, prop de Sant Miquel) i ens va haver rescatar la Guàrdia Civil, fins i tot sortirem a la pàgina de successos del Diari d'Eivissa! Però el més important, és que em vaig adonar de la increïble naturalesa d'aquests petits móns que són els illots. Em vaig "enamorar" d'ells a l'instant i ja no he deixat de treballar -hi des de llavors.

2. En quins aspectes de les sargantanes Balears està més interessat?

Doncs en tots els aspectes relacionats amb l'evolució en condicions d'insularitat. A les Illes, la selecció natural actua amb gran intensitat i els canvis evolutius són en ocasions molt ràpids. A més, cada illa és un món en miniatura i no n'hi ha dues que siguin iguals, de manera que és com tenir un laboratori natural amb condicions molt diferents a cada lloc. És un "model", com es diu avui dia, perfecte per estudiar els trets d'història natural d'una espècie i la manera en què les condicions ambientals influeixen.

Jo he estudiat la densitat de població dels illots, els patrons de reproducció de les sargantanes, els mecanismes antipredadors i, sobretot, la manera en què exploten els recursos, especialment l'aliment: què mengen, com troben el menjar, com la detecten. Això ha portat a estudiar també de quina manera les sargantanes de les Balears interactuen amb les plantes que formen part de la seva dieta, dispersant les llavors de moltes espècies vegetals. També hem estudiat la càrrega de paràsits de les sargantanes i com influeix

aquesta en la seva salut i la seva activitat . Així que són molts els aspectes que s'han estudiat després de tants anys.

3. Creu vostè que encara queda molt per descobrir sobre aquesta espècie?

Moltíssim! Això és precisament el més divertit de la ciència. Per molt que investiguis un tema, sempre queda alguna per descobrir. Per exemple, fa anys pensàvem que les sargantanes eren éssers bastant senzills, que sobreviuen desenvolupant conductes simples, poc sofisticades. Avui en dia creiem que són molt més complexes del que s'imaginava i que en una mateixa població hi ha fins i tot individus amb capacitats i trets molt diferents uns dels altres. Queda molt per fer i les sargantanes de les Balears seguiran sent un objecte excel·lent d'estudi durant molts anys. Com succeeix amb altres espècies insulars. Per exemple, amb els famosos pinsans de Darwin de les Illes Galápagos.

4. En quina situació creu que es troba la població de sargantanes balears? (vulnerabilitat, perill...)

La situació en la major part de les poblacions de la sargantana de les Pitiüses, *Podarcis pityusensis*, és bastant bona, perquè molts dels illots més remots i peculiars estan dins de zones protegides i són sotmesos a vigilància i control i en els mateixos no hi ha, en general, greus amenaces. A les illes principals d'Eivissa i Formentera, també hi ha poblacions abundants de sargantanes en zones allunyades de les aglomeracions de gent i, sempre que hi hagi una porció suficient del territori de les illes lliure de l'impacte humà directe, les poblacions es mantindran en un bon estat de conservació.

Amb la sargantana balear, *Podarcis lilfordi*, la cosa és més complicada, perquè només està present en els illots costaners de Mallorca i Menorca i a l'arxipèlag de Cabrera, ja que es va extingir fa uns 2000 anys de les illes principals de Mallorca i Menorca. Així que avui en dia només és abundant a Cabrera, Dragonera (que a més és Parc Natural) i en algunes illes de la costa de Menorca com Aire o Colom. Hi ha després tot un seguit d'illots, alguns d'ells de molt petita extensió, que tenen problemes de conservació, perquè són visitats de manera molt assídua per turistes a l'estiu, perquè són tan petits que qualsevol impacte inesperat pot aborcar a l'amenaça de la seva reduïda població de sargantanes, o per altres raons que a vegades desco-neixem o comprenem malament. En alguns casos, hi ha visitants que capturen i s'emporten sargantanes i les introdueixen en altres llocs, o bé se les emporten a casa (fa anys, es comerciava amb elles i això era un terrible problema de conservació que sembla haver remès molt últimament). Són poblacions molt fràgils i qualsevol deteriorament de l'entorn, com la introducció d'escombraries, la captura d'exemplars o la introducció de possibles depredadors, com els gats silvestres, pot provocar en una extinció molt ràpida.

5. Hi ha altres exemples en el món de les espècies que s'hagin diversificat tant i amb tantes subespècies com la sargantana balear? I que s'hagin vist immerses en la mateixa situació?

Les sargantanes balears han estat exemple en llibres famosos i ja clàssics, com el de Ernest Mayr titulat: "Espècies animals i Evolució", perquè són un cas extraordinari de diversificació. A la Mediterrània hi ha algunes altres espècies de sargantanes que tenen moltes subespècies descrites, com la sargantana endèmica de Còrsega i Sardenya (*Podarcis tiliguerta*) o la sargantana italiana (*Podarcis sicula*). Però moltes de les seves poblacions estan en un estat de conservació pitjor o molt pitjor que les de les Balears i també han estat menys estudiades. A la resta del món, les illes sempre són font de sorpreses i en alguns casos, com el que he esmentat abans de Galápagos i els pinsans de Darwin, sí que han estat estudiats durant dècades i tenen una gran importància per a la comprensió dels mecanismes de l'Evolució.

6. Creu que el turisme a les illes de Dragonera i Cabrera ha influït en les poblacions de sargantana balear?

No tindria perquè. Pot influir si és un turisme incontrolat o massificat. Cabrera és Parc Nacional i Dragonera Parc Natural, de manera que no es pot desembarcar a les illes sense un permís especial i els moviments dels turistes a les mateixes estan estrictament controlats. Per descomptat, hi ha illots remots de Cabrera on no és aconsellable que desembarquin turistes, però això ho saben perfectament les autoritats de Medi Ambient. Si el turisme es controla i les visites s'atenen a unes normes de conducta bàsiques, no ha d'haver problemes. Allò important és que les visites siguin curtes, sense romandre dies a l'illa, que no generi cap tipus de rebuig o brossa, que no s'alimenti a les sargantanes i que es cuidi al màxim que cap visitant intr-

dueixi a les illes cap mena de planta o animal. Per descomptat, els illots més petits i els illots remots, no haurien de ser visitats més que per part dels responsables de la seva conservació i els investigadors, perquè són d'una gran fragilitat i les visites habituals de turistes generarien molts problemes.

7. Haurien les institucions de promoure i protegir aquesta espècie?

És Clar que sí. En general, les autoritats de Medi Ambient són plenament conscients de lo valuoses que són les dues espècies de sargantanes de les Balears i han promogut estudis sobre el seu estat de conservació al llarg dels anys. Les dues espècies estan estricta i legalment protegides, tant per la legislació autonòmica balear, com per l'estatal i europea. Està totalment prohibit capturar, mantenir en captivitat o produir qualsevol dany a qualsevol individu de les dues espècies. El problema és, per tant, d'aplicació seriosa de la llei i d'educació i divulgació, com es fa en la vostra iniciativa. Potser seria desitjable que es promogués i donés suport a un pla general de seguiment de les poblacions, fent-se, per exemple, cada 3 o 5 anys, per no deixar de detectar qualsevol efecte negatiu sobre les mateixes, perquè en aquest tema de conservació no es pot mai baixar la guàrdia.

8. Us sembla bona idea que es tracti aquest tema en una revista de divulgació científica com és el cas de "Naturalment"?

Per descomptat. Les dues sargantanes de les Balears i el famós ferreret, *Alytes muletensis*, el tòtil de la serra de Tramuntana. Aquestes són les tres úniques espècies de vertebrats terrestres que eren a les illes abans de l'arribada dels éssers humans fa milers d'anys. Per tant, és un tema de divulgació i coneixement fonamental per a tots els que habiten a les Illes Balears i més encara per als futurs biòlegs de la UIB.

